Somogyszentpál-Varjaskér, templomrom helyreállítása

fotó: Arnóth Ádám

Somogyszentpál község a Balaton nyugati végétől délre, a Nagyberek térségében fekszik. A külterület enyhén domborodó részén álló varjaskéri templomrom a honfoglalás kori alapítású Kér település egykori plébániatemplomának maradványa. A legkorábbi idők egyhajós, egyenes szentélyzáródású, kegyúri karzattal ellátott temploma a 13. században épülhetett. A templomot és a hozzá tartozó temetőt körítőfal határolta. A templom több periódus nyomát viselte magán. Feltehetően a 14. század közepétől a késő középkorig bővült az épület: a szentélyhez észak felé sekrestye vagy kápolna épült, a nyugati irányban pedig négyzetes alaprajzú, sarkain támpillérekkel erősített építmény készült. Ez utóbbi hajóbővítés vagy torony nyugati, bejárati fala az egyetlen, ami az egykori együttesből álló falként a török idők után is megmaradt. Az egykori településnek nem ismerjük nyomait. A templom romjait 1960-ban és 1972-ben részben megkutatták, de semmilyen állagvédelmi beavatkozásra nem került sor. A fél évezrede pusztuló romfal a kutatások során viszonylag jó állapotúnak bizonyult, csak kisebb beavatkozásra volt szükség. A téglafalazatot restaurátori módszerekkel megtisztították és konzerválták megőrizve az épületmaradvány szoborszerű sziluettjét. Ugyanakkor komoly statikai beavatkozást igényelt az erős széltehernek való ellenállás megoldása, főképp, mert a terepszint megkívánt süllyesztése tovább gyengítette a magában álló falat. A feladatra emblematikus megoldás született. A statikai megerősítés nem a szokványos módon, támpillér vagy támfal építésével történt. Új alaptestre Corten-acél konstrukció készült, amely – mint tőkesúly és árbóc a vitorlát – biztosítja a nyugati fal biztonságát, pusztán két acélszállal rögzítve a faltestet. Az így kialakított erősítő szerkezet minimális módon kapcsolódik a romfalhoz, így megőrizve a történeti falazat közel érintetlen látványát. Ez az erősítő szerkezet azonban nem korlátozódik a kapu kijelölésére és a statikai szerepre. A romfal tanulmányozása, a régészeti kutatás ugyanis meg tudta határozni a nyugati

kapu kiváltójának magasságát és a kávájának síkjait. Az acél-konstrukció ezekre a történeti szerkezetekre is utal. A káván helyezték el egyúttal a látogatókat tájékoztató magyarázó táblát is, amely összefoglalja a legfontosabb tudnivalókat a romról, az egykori templom történetét elméleti rekonstrukciós rajzokkal és az elkészült beavatkozás ismertetését. A helyreállítás megoldotta a vízelvezetést, az egykori padlószint és terepszint kijelölését is. A környezetalakítás sem szokványos módon készült. Az egykori épületegyüttes léptékét, a templom falait és a körítőfal vonalát alacsony földsáncok érzékeltetik finoman kapcsolódva az alig hullámzó terephez. Az együttes tájba illesztéséhez hozzájárul, hogy a körítőfal becserjésedett részén a növénytömegbe való bemarás utal.
A romhelyreállítás a Market Építő Zrt. társadalmi felelősségvállalása keretében valósult meg, a Romvándor program immár negyedik elemeként.
Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága ICOMOS-díjjal tünteti ki a Somogyszentpál-Varjaskér, templomrom helyreállítását, elismerve az alapos előkészítést, a résztvevők példás együttműködését, a statikai megerősítés szellemes megoldását, és a különleges környezetalakítást.

fotó: Arnóth Ádám

Stáblista:
Felelős tervező: Kelemen Bálint (KÖZTI Zrt.)
Építéstörténeti kutatás: Patak Gergely (KÖZTI)
Tartószerkezeti tervező: Váczi Péter (KÖZTI Zrt.)
Régészeti feltárás: Molnár István (Rippl-Rónai Múzeum)
Restaurátori terv: Bánfi Gábor
Táj- és környezetrendezés: Windisch Mária (Market Építő Zrt.)
Fővállalkozó, finanszírozó, kivitelező: Market Építő Zrt., Projektvezető: Krenn Tamás
Programigazgató: Belecz Péter